

Н. В. Заболотна
кандидат філологічних наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
м. Київ

ПОЧАЇВСЬКІ ТРЕФОЛОГІОНИ 1777 р. У ВІДДІЛІ СТАРОДРУКІВ ТА РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ім. В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Трефологiон, або ж Мiнея святкова i загальна, видавався в друкарнi Почаївського Успенського монастиря в 1777 р. неодноразово. Від початку iснування друкарнi Почаївського Успенського монастиря в XVIII ст. було здiйснено п'ять видань Мiнеї святкової i загальної: 1737 р. (пiд назвою Мiнея рочная...), 1757 р. (у 2 ч.) та тричі – 1777 р. (одне видання форматом у 4° та два – в 2°).

Усi видання 1777 р. мають цiлком iдентичний текст на титулi: ТРЕФОЛОГІОНЪ сiєсть СЛОВОПИТАНІЄ гречески АНΘΟΛΟΓІОНЪ сiєсть ЦВѢТОСЛОВІЄ Всегѡ Года, по мѣсацословѣ, Господскимъ, Богородичнымъ же и из'ащнѣйшихъ стѣхъ Праздникомъ подобающаа въ себѣ послѣдованiа **ѠБДЕРЖАЩЪ**, За державы егѡ милости великагѡ Корола **СТАНЪСЛАВА АУГОУСТА** Блѣгословенiємъ егѡ Преѡщенства Куръ **КВПРІАНА СТЕЦКАГѡ** Езарха всеа Рѡссiи, Лѣцкагѡ и Острогскагѡ Епѣпа, Тщанiємъ же и иждивенiємъ Монахѡвъ Чина Сѣагѡ Василiа Великагѡ во Сѣой Чѣдотворной Почаевской Лаврѣ. **ИЗДАНЪ**. Лѣта ѡ сотворенiа мiра по греческимъ хронографѡмъ „зсѣпе. ѡ Рождества же Хрѣтова „аѣоз. Однак, як переконаємося згодом, цi видання значно рiзняться мiж собою.

Видання форматом у 4° є власне Мiнеєю святковою – воно не мiстить служб загальних, а лише ту частину, що використовувалася пiд час певних свят. У Вiддiлi стародрукiв та рiдкiсних видань НБУВ зберiгається 6 прим. цього видання, описаних у каталозі Я.П. Запаска та Я.Д. Ісаевича пiд № 2861¹. Художнє оформлення цього видання складається з однієї iлюстрацiї – зображення чудотворної iкони Богородицi Почаївської (дереворит роботи Йосифа Гочемського).

Походження одного з примірників почаївської Мінеї святкової 1777 р., що зберігається у Відділі, встановити не вдалося, решта походить із Фундаментальної бібліотеки Волинської духовної семінарії, бібліотек Софійського собору, Києво-Печерської лаври (по одному прим.), а також Волинського єпархіального древньосховища (два прим.), що засвідчено провенієнціями (давніми шифрами або наліпками на корінцях та оправах).

Як було виявлено в ході дослідження, примірники Мінеї форматом у 2° мають істотні розбіжності в обсязі, змісті та наборі, а також відмінності в художньому оформленні.

У Відділі стародруків та рідкісних видань зберігається відповідно 12 прим. першого видання у 2° та 30 – другого. Велика кількість примірників є неповними, трапляються відокремлені частини зі святковими та загальними службами, при цьому зміст та аркуші III і IV рахунків можуть бути додані до обох таких штучно поділених (імовірно, ще в друкарні) частин.

Переважна більшість почаївських Трефологонів 1777 р. у 2°, що зберігаються у Відділі, походить із Древньосховища Подільського єпархіального історико-статистичного комітету в м. Кам'янець-Подільському, яке було згодом (у 1903 р.) реорганізоване у відповідний Музей. Зокрема, в цьому Древньосховищі знаходилося 9 прим. першого видання в 2° та 23 прим. другого видання.

У каталозі Я.П. Запаска та Я.Д. Ісаевича під № 2860 описано Мінею святкову і загальну в 2° як таку, що має (5), 683, 2 арк., 34 с. Там само зазначено, що титул видання надруковано двома фарбами (насправді двома фарбами надруковано також арк. 1–8 II рахунку), відзначена наявність варіантів видань². На жаль, не зовсім зрозуміло, що саме мається на увазі під варіантами видання. Якщо тільки відмінність в ілюстративному оформленні всередині кожного з типів, то вона, попри свою незвичайність, про яку йтиметься далі, не є настільки істотною, щоби виокремлювати її у варіант.

Якщо ж під варіантами мається на увазі наявність примірників з однаковими титулами і відмінним набором решти аркушів, крім III та IV рахунків, які містять відповідно Канони Богородиці та Синаксари на весь рік, то ця відмінність є такою разючою, що “меншу” та “більшу” Мінеї 1777 р. можна вважати різними виданнями.

У каталозі Є. Сіцінського Мінеї 1777 р. у 2° описані як два різні видання: під № 140 із формулою 3+493+2 арк. + 34 с. (9 прим.)³ та під № 141 із формулою 4+683+2 арк. + 34 с. (23 прим.)⁴. Автор

зауважував, що “Изданіе это отличается отъ предыдущего изданія № 140; въ началѣ эти оба изданія совершенно похожи, но съ 11 листа идетъ уже разница”, проте примірники з фондів Відділу, причому й ті, що походять із Древносховища Подільського єпархіального історико-статистичного комітету, підтверджують подібність набору лише титульних аркушів, а також аркушів III та IV рахунків.

Отже, як показали результати дослідження, лише каталог Древносховища, укладений Є. Сіцінським, містить опис обох видань та вказівку на основні розбіжності між ними; в каталозі Я.П. Запасака та Я.Д. Ісаєвича міститься опис лише другого видання Мінеї святкової та загальної 1777 р. in folio із зазначенням про існування варіантів цього видання. Обстеження ж наявного масиву примірників *de visu* показало, що розбіжності між примірниками всередині кожного з масивів цих двох видань не є кардинальними. Тим часом між цими двома виданнями є істотні розбіжності не лише в наборі, а й змісті, а саме: 1. Деякі зі святкових служб в другому виданні розширені й доповнені порівняно з першим.

Святкові служби, що мають текстуальні відмінності

Дата	Назва служби	
	I видання	II видання
1	2	3
13 IX	навечір'ю Воздвиження Чесного Хреста	оновленню храму Воскресіння Ісуса Христа, вкупі і навечір'ю Воздвиження Чесного Хреста і св. Корнелію
1 X	Покрові Пресвятої Богородиці	Покрові Пресвятої Богородиці, вкупі і св. ап. Ананії і прп. Роману Сладкопівцю
14 X	св. Параскеві	св. Параскеві, вкупі і свв. мч. Назарію, Гервасію, Протасію і Келсію
26 X	св. вмч. Димитрію	св. вмч. Димитрію, вкупі і спомину великого і страшного землетрусу
12 XI	св. Івану Милостивому	св. Івану Милостивому, вкупі і прп. Нилу
22 XII	навечір'я Різдва	навечір'я Різдва, вкупі і св. Анастасії
24 XII	навечір'я Різдва	навечір'я Різдва, вкупі і св. Євгенії

1	2	3
2 I	навечір'я Просвіщення	навечір'я Просвіщення, вкупі і св. Сильвестру
5 I	навечір'я Просвіщення	навечір'я Просвіщення, вкупі і св. мч. Феотемпу і Феоні і прп. Сиглітикії
11 II	навечір'я Стрітєння Господнього	навечір'я Стрітєння Господнього, вкупі і св. мч. Трифону
8 V	св. ап. і євангелісту Івану Богослову	св. ап. і євангелісту Івану Богослову, вкупі і прп. Арсенію Великому
12 VI	прп. Онуфрію Великому	прп. Онуфрію і Петру Афонському

2. У другому виданні є значна кількість служб, відсутніх у першому: 6 вересня – служба чуду св. архістратиґа Михаїла; 15 вересня – св. вмч. Микиті; 20 вересня – св. вмч. Євстафію; 23 вересня – зачаттю Іоанна Предтечі; 6 жовтня – св. ап. Фомі; 9 жовтня – св. ап. Якову Алфееву; 23 жовтня – св. ап. Якову, брату Господньому; 14 листопада – св. ап. Филипу; 24 листопада – св. вмч. Катерині, вкупі і св. вмч. Меркурію; 5 грудня – прп. Саві Освященному; 13 грудня – п'яти св. мученикам; 17 грудня – св. пророку Даниїлу і трьом отрокам; 21 грудня – навечір'я Різдва, вкупі і св. вмч. Юліанії; 23 грудня – навечір'я Різдва, вкупі і св. десяти мученикам критським; 29 грудня – чотирнадцятьом тисячам св. немовлят, Христа ради убієнних; 3 січня – навечір'я Просвіщення, вкупі і св. пророку Малахії, і св. мч. Гордію; 4 січня – навечір'я Просвіщення, вкупі і собору апостолів, і прп. Феоктисту; 11 січня – прп. Феодосію; 17 січня – прп. Антонію Великому; 18 січня – святителям Афанасію і Кирилу; 20 січня – прп. Єфимію Великому; 25 січня – св. Григорію Богослову; 27 січня – перенесенню мощей Івана Златоустого; 3 лютого – св. Симеону Богоприїмцю; 27 лютого – першому і другому обретінню чесної глави Івана Предтечі; 9 березня – сорока мученикам севастійським; 13 березня – прп. Олексію, чоловіку Божому; 30 квітня – св. ап. Якову, брату св. Івана Богослова; 3 травня – успінню прп. Феодосія Печерського; 6 травня – св. Іову Многострадальному; 10 травня – св. ап. Симону Зилоту; 11 червня – свв. ап. Варфоломею і Варнаві; 19 червня – св. ап. Іуді, брату Господню; 30 червня – дванадцяти апостолам; 5 липня – прп. Афанасію Афонському; 8 липня – св. вмч. Прокопію; 10 липня – прп. Антонію Печерському; 2 серпня – перенесення мощей св. першомученика Стефана; 9 серпня – св. ап. Матфею; 31 серпня – покладенню пояса Пресвятої Богородиці.

Решта служб в обох виданнях ідентична.

Примірник під шифром Кир.1474п II видання має додані в кінці чотири аркуші (V рахунок) з текстом служби св. прп. Варлааму та Йоасафу (19 листопада). У змісті (арк. [2] – [4] I рахунку) ця служба не зазначена. Очевидно, аркуші були додруковані пізніше і вставлені до частини ще не розпроданих примірників, як додаток.

Окрім змісту, відрізняється й художнє оформлення обох видань. Ілюстрації, що мають авторські підписи в них, належать відомим граверам Йосифу та Адаму Гочемським. Звернімося лише до відмінностей в ілюстраціях, оскільки обсяг статті не дозволяє провдодити детального зіставлення заставок і кінцівок.

У першому виданні відсутня ілюстрація “Іоанн Предтеча” (в другому виданні вміщена на арк. 60 II рах.).

У більшості примірників другого видання Мінеї 1777 р. (під шифрами Кир. 2434п, Кир.1461п, Кир.1462п, Кир.1463п, Кир.1466п, Кир.1467п, Кир.1471п, Кир.1472п, Кир.1474п, Кир.1475п, Кир.1476п, Кир.1477п, Кир.1478п, Кир.1479п, Кир.1480п, Кир.1481п, Кир.1482п, Кир.1483п(1), Кир. 5334п, Кир.5335п, Кир.5507п, Кир.5382п) на звороті арк. 194 II рахунку замість ідентичної з першим виданням ілюстрації “Молитва Йоакима та Анни” вміщено іншу ілюстрацію роботи Й. Гочемського, датовану 1757 р.: “Юна Діва Марія і св. Анна” (з вид. 1757 р.). Невеличка (64 x 99 мм, приблизно як і решта ілюстрацій у книзі) гравюра зображує св. Анну сидячою на стільці або троні, й біля неї – юну Діву Марію з розгорнутою книжкою. Очевидно, вона читає вголос, стежачи по книжці пальцем. Над ними витають херувими, з небес опускається на обидві постаті сяйво.

Напевне, сюжет цієї ілюстрації, його унікальність, або навпаки, наявність паралелей у світовому мистецтві та іконописі заслуговує на увагу мистецтвознавців. Для почаївських стародруків ця гравюра не є типовою, оскільки в них переважна більшість потекстових ілюстрацій до богослужбових книг композиційно повторює відповідні ікони.

Характерними є маргіналії, якими рясніють сторінки більшості примірників Мінеї 1777 р., ці покрайні записи є пам’ятками української (а інколи й польської) мови, а також джерелами з історії, свідченнями фактів найширшого діапазону – від надзвичайних природних явищ до щоденного побуту.

Так, примірник під шифром Кир.1452п, який походить із Древньо-сховища Подільського історико-статистичного комітету в м. Кам’янци-

Подільському, має запис історичного характеру: “1850^й года былъ неурожаи на хлѣбъ” (арк. 22 II рах. зв.), “1825го года марта 22го дня было усѣхъ душъ къ исповѣди и святого причаст[і]я двѣстѣ сѣмь (виправлено на десять) № 207 210 свѣ[...].ль дячокъ Ірадіонъ Чирнѣцкій” (нижній форзац) та повідомлення з історії побутування книжки: “Сей Трифолой былъ въ переплетѣ въ Антона Городецакого переп[ле]тчика Лѣтин[ъ]скаго повѣта – а принадлежитъ села Згурая церкви Святопараскевской”, “Въ то время былъ священникъ наблюдающій [?] села [Дв]иновки Адамъ Горецкій превишше означе[...] церкви” (нижній форзац)⁵.

У примірнику під шифром Кир.1459п наявний вкладний запис: “Во им[я] // Отца // и Сына // и Святаго // Духа // аминь // Сія // книга // рекомая // Трифолой // куплена // 1783 року // 4 дня // Юнія // м(с)ца // купыл[и] // ей // братство // за свои // складан[и] // гроши // полскою // монетою // злотыхъ // сорокъ // и вручил[и] // до церкви // за свои // отпуст[и] // грѣховъ // вичным[и] // час[ы] // а хто бы [и ей] // мавъ // отобрати // то // будетъ // проклят[??] // навѣки // амѣнь” (арк. 1 – 43 II рах., на лицевих сторонах аркушів)⁶.

Примірник Кир.2433п був подарований до храму вже не братством, а приватною особою: “Во имя Ѡца // и Сѣа и Сѣаго // Дѣа аминь // Сію книгу // Трефолой // купиль Рабъ Бжій // Василій Зурь // за таларовъ девять и за [зл]отихъ штири // и вручаю ея до храму // Сѣопокровьской // Ѡлчидаева Нижшаго // вѣчными часи // а хто би малъ ѡдалити (!) // ѡ тоеи церк[в]и // да проклатъ (!) // будетъ аминь” (арк. 1 – 19 II рах., на лицевих сторонах аркушів; почерк XVIII ст.).

На примірнику Кир.5336п, який походить із Бібліотеки Київської духовної академії, міститься зауваження про помилку у зшиванні цієї книжки: “odtąd pomyłka oprawy, trzeba odwrócic kart cztery narzod co do całosci Nabozenstwa nastapi” (арк. 259 II рах. зв.)⁷.

Примірник Кир.1460п(2) має коментар до друкованого тексту про св. Йосафата (Кунцевича): “св. уніатській а не православный” (с. 5 IV рах.)⁸. Колишній власник Мінеї, що зберігається під шифром Кир.1453п (походить із Волинського єпархіального древньосховища), був більш категоричним: на аркуші 41 II рахунку викреслено друкований текст “Сѣаго сценномѣчника Юсафата Архієпископа Полоцкаго” і надписано: “Это не святой”⁹.

Примірник Кир.1461п з Древньосховища Подільського єпар-

хіального історико-статистичного комітету містить історичну, а також цікаву краєзнавчу інформацію: “1825^{то} года 28^{то} дня въ вечеру поздно явился слупъ на облакахъ съ запада высокости большой и ясности свѣтлой пла[мен?] огненой” (арк. 367 II рах. зв.); “Сія книга церкви села Грицкова каменной церквѣ [...] прежде была малая деревяная церковь” (арк. [3] I рах.), “С[і]я М[е]нея села Грицкова Святодимитріевской церкви 1831 года пере[...] поправлена” (с. 34 IV рах.). Йдеться про село Грицьків Кам'янецького повіту, де 1732 р. постала невеличка дерев'яна церква св. Дмитрія, 1850 р. на її місці збудовано кам'яну церкву в ім'я того ж святого¹⁰.

Цей же примірник містить записку, зроблену почерком XVIII ст.: “два платки 5.10 / сапоги 16.4 / червики (!) 2.15 / за кошулю 50 / 23.79 / а всего в р. 5[...]19”¹¹.

Запис про цікавий природний феномен містить примірник під шифром Кир.1462п: “183[9]^{то} года родили яблук[а] такові[и] что такъ какъ крона виноград[?]ов[??]” (вільний аркуш верхнього форзаца)¹².

Примірник Мінеї Кир.1463п цікавий обома своїми записами: він містить повідомлення про купівлю книжки у самому Почаєві (“Сія книга називаемая Тр[и]фологонъ села Д[оро]жин[??] церкви Свято[нико]лаевской купленная въ гор[одѣ] Почаевѣ за рублей серебромъ 8” (форзац 2; почерк кінця XVIII ст.) та доносить до нас ім'я одного з палітурників XVIII – початку XIX ст.: “Stefan Syczynski introligator” (нижній форзац)¹³.

Колишній власник примірника Кир.1480п записував події різного масштабу та неоднакової історичної ваги: “18[4]1 року не було снѣг[у] до 12 декабра”, “1855 года розорили Совостополь въ 56му з[а]м[и]ряння. Записавъ З[а]х[а]ри Филипчукъ” (вільний аркуш нижнього форзаца)¹⁴.

У ході роботи над створенням каталогу почаївських кириличних стародруків, що здійснюється за підтримки РГНФ спільно з Бібліотекою Академії наук Росії (Санкт-Петербург) у рамках українсько-російського проекту “Кириличні видання друкарні Почаївського монастиря 18 – першої половини 19 ст. Історико-книгознавче дослідження. Каталог. Схоронність”, було опрацьовано також примірники Мінеї 1777 р., які зберігаються в найбільших бібліотеках м. Санкт-Петербурга в Росії – Бібліотеці Академії наук Росії (далі – БАН) та Російській національній бібліотеці (далі – РНБ).

Було виявлено, що петербурзькі примірники РНБ походять із Київщини, про що промовисто свідчать покраїни записи: “Сіа кни-

га рекомаа Празнѣя купленнаа // купленнаа (*дали замазано*) до храму стаго великомченика // Георгіа в градѣ Таращи // (*замазано*) за рублей сребнихъ три с половиною // року 1790, январіа а» (арк. 1–3, на обох сторонах аркушів)¹⁵; “Сиа книга названнаа Трафолой купленнаа до церкви Стос[...]ловской чрезъ раба Божиа Март[т]іа С[аіе]вича [...]а миста Коростишева за рублей патнанцать сребнихъ. № 15. За одпущеніе гриховъ своихъ. Року 1790. дна 28 фебруарій. [...]” (вільний аркуш форзаца 1)¹⁶; “Сие книг[у] Треф[...] // одминилъ рабъ Бжіи Мартинъ С[...] (*зітерто*) // до церкви Стіа[...] (*зітерто*) // за рублей патнанцать сребнихъ. № 15. // Року 1790. дне 28. фебруарій мѣа. // За одпущение гриховъ своихъ” (арк. [1] I рах. – 2 II рах., на лицевих сторонах аркушів)¹⁷.

Цей примірник прикметний також тим, що має ілюстрацію “Юна Діва Марія і св. Анна” на звороті арк. 194 II рахунку та додаток – аркуші V рахунку з текстом служби св. прп. Варлааму та Йоасафу.

Тож у РНБ зберігається примірник першого видання Мінеї святкової й загальної 1777 р. під шифром VIII.6.1; записів у ньому не виявлено.

У БАН зберігається один примірник II видання Мінеї святкової та загальної 1777 р. без характерних ознак (шифр БАН – 4127сп) та примірник Мінеї святкової 1777 р. із записами: “Сей Трефологїнь (!) кѣпленъ и данъ до церкви Сѣходолской [...] [...]момъ Стѣблѣмъ // (*півустав змінюється скорописом*) за ѳпвщеніе грѣховъ своихъ 1795 го[да] // [...] мавъ книгу сію (т)далитъ о(т) [...] [...]оклят будеть Анаѳема А[ми]нь” (арк. 1 – 3 II рах., на лицевих сторонах аркушів)¹⁸; “Suhodoły Stepan Dołynski 1867” (арк. 141 II рах.)¹⁹.

Примірники II видання Мінеї святкової та загальної 1777 р. зберігаються також у Варшаві.

Примірник Бібліотеки Варшавського університету є повним, після титульного аркуша має вставлений додаток – службу св. прп. Варлааму та Йоасафу, на звороті арк. 194 II рахунку має ілюстрацію “Юна Діва Марія і св. Анна”. На вільному аркуші верхнього форзаца цього примірника є запис: “Трифологїонъ сей куплений и спроваджений за стараніемъ о. Адол’фа Раставіцкогго засѣдателя Лѣщ[е]в[?] [...] дна 27 января 18[1]6 г. зъ Москвы”²⁰. Цікаво було би з’ясувати обставини появи греко-католицької богослужбової книги в ортодоксальній Москві. Печатка Бібліотеки Варшавського університету на примірнику має дату 1816 р.

Примірник Національної бібліотеки також має на звороті арк. 194

Пі рахунку ілюстрацію “Юна Діва Марія і св. Анна”. На верхньому форзаці у ньому вміщено запис: «Ten Trefology kupił Michal Dupitka do cerkwi Rowieńskiej Pokrow Nayswięszey (!) Maryi P[...] za złotych polskich 90 [...] dyiesiąt roku Panskiego 1793 m[...] Marca dnia 24”²¹.

Маю приємний обов’язок зазначити, що дослідження почаївських стародруків у Польщі стало можливим завдяки підтримці і сприянню Осередку досліджень античної традиції при Варшавському університеті (ОБТА) та Фундації „Інститут artes liberales”.

Отже, як показали результати дослідження, в 1777 р. в друкарні Почаївського Успенського монастиря з’явилися три (а не два) видання Трефологіона 1777 р., з яких одне (у 4°) є Мінеєю святковою. Видання Мінеї святкової й загальної в 2° відрізняються за обсягом, змістом, набором і, переважно, художнім оформленням. Теоретично можливо, що видання Мінеї святкової й загальної мали неоднаковий за кількістю наклад.

¹ *Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д.* Пам’ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1984. – Кн. II, Ч. 2. – С. 36. – № 2861.

² *Запаско Я. П., Ісаєвич Я. Д.* Пам’ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1984. – Кн. II, Ч. 2. – С. 36. – № 2860.

³ Древнехранилище Подольскаго епархіального историко-статистического комитета въ г. Каменцѣ-Подольскомъ. 1. Опись старопечатныхъ книгъ / Свящ. Е. Сѣцинскаго. – Каменецъ-Подольскій: Тип.: С.П. Киржацкаго, 1902. – С. 86. – № 140.

⁴ Древнехранилище Подольскаго епархіального историко-статистического комитета въ г. Каменцѣ-Подольскомъ. 1. Опись старопечатныхъ книгъ / Свящ. Е. Сѣцинскаго. – Каменецъ-Подольскій: Тип.: С. П. Киржацкаго, 1902. – С. 86 – 87. – № 141.

⁵ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. I. Шифр НБУВ – Кир.1452п.

⁶ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. I. Шифр НБУВ – Кир.1459п.

⁷ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. I. Шифр НБУВ – Кир.5336п.

⁸ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр НБУВ – Кир.1460п(2).

⁹ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. I. Шифр НБУВ – Кир.1453п.

¹⁰ Историческія свѣдѣнія о приходахъ и церквахъ Подольской епархіи. – I. Каменецкій уѣздъ./ Свящ. Е. Сѣцинскаго. – Каменецъ-Подольскій, 1895. – С. 478–479.

---

¹¹ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр НБУВ – Кир.1461п.

¹² Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр НБУВ – Кир.1462п.

¹³ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр НБУВ – Кир.1463п.

¹⁴ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр НБУВ – Кир.1480п.

¹⁵ Мінея святкова = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. Шифр ДПБ – VIII.8.36^a.

¹⁶ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр ДПБ – VIII.6.2.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр БАН – 3612сп.

¹⁹ Там само.

²⁰ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр Бібліотеки Варшавського університету – 28.20.4.1032.

²¹ Мінея святкова й загальна = Трефологіон... – Почаїв: Друкарня Успенського монастиря, 1777. – Вид. II. Шифр Національної Бібліотеки – Суг.523.